

# François Villon (Montcorbier / des Loges/ (1431 – 1463?)



Én koldus sorban nevelődtem,  
Szegény ember szegény fiának.  
Apámnak sem volt pénze bőven,  
Sem jó Erace-nak, nagyapámnak.  
Szükség és gond nyomunkba jártak.  
Elődeimnek sirkövére  
— Kik már örök nyugtot találtak —  
Ékes címer nincsen kivésve.\*

Készítette: Ujlaki Tibor  
Budapesti Fazekas Mihály Gyakorló Általános  
Iskola és Gimnázium

- A történelmi háttér: százéves háború (1337 – 1453)
- Rouen, 1431 – Jeanne d’Arc (Szent Johanna) megégetése
- Pestisjárványok, éhínség



„Mert hát, légy bölcs, balga, pap,  
Laikus, gazdag vagy szegény,  
Fősvény, tékozló, kicsi, nagy,  
Úr, paraszt, szép, rút, bűn s erény,  
Bármily rangú földi szirén,  
Csupa nyakék, dísz, kincs, sugár,  
Hiába: e föld kerekén  
Mindenkit elvisz a halál.”

(Nagy Testemantum – 39.)

Pieter Bruegel (16. sz): A halál diadala

# Sorbonne

Guillaume de Villon paptanár és jogtudós nevelte.

A Sorbonne-on magisteri fokozatot szerez 21 évesen.

Züllött diákélet. Leszúr egy papot, kifosztja a teológiai fakultás pénzesládáját.  
Elmenekül Párizsból.





„Én, François Villon diák,  
A négyszázötvenhatos évben,  
Vállalva zablát és igát,  
Higgadt elmével eltökéltem:  
Meg kell vizsgáltom, hogyan éltem.  
Mint írva áll Vegetiusnak,  
A bölcs rómainak művében,  
Másképp megcsaljuk önmagunkat.”

Kis Testamentum (Hagyaték) – Szabó Lőrinc fordítása

Az ilyen verses végrendelet középkori műfaj. A költő, mielőtt messzi útra indul, hagyakozik, ünnepélyesen kinyilvánítja végső akaratát — s ezzel az ürüggyel jól megmondja a véleményét ellenségnek és barátoknak. Villonnak ez a fiatalkori műve telve van ma már homályos hajdani aktualitásokkal, érthetetlen célzásokkal, de ezek között is ki-kicsendül egy félreismerhetetlenül egyéni hang, a későbbi *Nagy Testamentum* költőjének hangja.

Mészöly  
Dezső

- Ellenségeire és barátaira hagyja „mindenét”: egy tökfejeknek a nadrágját és gondolkodás tudományát, az oklevelét a „nyomorgó, szegény” papoknak, pókhálóval beszótt ágát az ispotálynak, levágott haját a borbélyának...
- A Hagyaték nemcsak testálás, de ítékezés is kortársai felett. A szent és profán hangnem keveredik, a zárlat (39-40. vsz.) egyszerre tragikus és gunyoros:

*„Folytatnám, mert szívem nyugodt,  
És elmém nem kelekótya,  
Tovább e testamentumot:  
De tintám befagyott azóta,  
És kialudt gyertyám kanóca.  
Hogy meggyújthassam, nincs tüzem.  
Elalszom hát betakarózva,  
S ahogy végeztem, végezem.*

*A mondott évben ezeket  
Hagyta meg Villon, a derék;  
Fügét, datolyát nem ehet,  
Seprőnél nyurgább, feketébb.  
Amije csak volt, mindenét  
Megkapták jó barátai,  
Pár krajcár nyomja még zsebét,  
Maholnap azt is elveri.”*

- **Testamentum** (=végrendelet):  
Középkori verstípus: a halállal számot vető ember szembenéz életével, javait, értékeit rátestálja barátaira, de megemlékezik ellenségeiről is, s így a tiszta áhítat keveredik benne a keserű gúnnyal és iróniával. Létösszegzés, számvetés: szellemi végrendelet. fiktív hagyományozások sora. Alapvető hangneme az irónia.
- 40 **octava** (8 sorból álló 8 szótagos, jambikus lejtésű versszakok, 3 rímmel)
- Rímképlet: ababbcbc (keresztrímek)
- A negyven számozott strófa jelképes szám (a várakozás, a felkészülés száma – vö. özönvíz, vándorlás a pusztában, Jézus negyven napig böjtölt, és 40 nappal halála után emelkedett a mennybe)
- „Item” = lat. hasonlóképpen, szintúgy - a felsoroló versszakok ismétlődő kezdősora.

## Ellentétek balladája

Szomjan halok a forrás vize mellett;  
Tűzben égek és mégis vacogok;  
Parazsas kályhánál vad láz diderget;  
Hazám földjén is száműzött vagyok;  
Csupasz féreg, díszes talárt kapok;  
Hitetlen várok, sírva nevetek;  
Az biztat, ami tegnap tönkretett;  
Víg dáridó bennem bosszúság;  
Úr vagyok, s nem véd jog, se fegyverek;  
Befogad és kitzaszt a világ.

Nem biztos csak a kétes szememnek  
S ami világos, mint a nap: titok;  
Hiszek a véletlennek, hirtelennek,  
S gyanúm az igaz körül sompolyog;  
Mindig nyerek és vesztés maradok;  
Fektemben is a fölbukás fenyeget;  
Van pénzem, s egy vasat se keresek,  
És reggel köszönök jó éjszakát;  
Várom, senkitől, örökségemet;  
Befogad és kitzaszt a világ.

Semmit se bánok, s ami sose kellett  
Kínnal mégis csak olyat hajszolok;  
Csalánnal a szeretet szava ver meg,  
S ha igaz szolt, azt hiszem, ugratott;  
Barátom aki elhitei, hogy  
Hattyúk csapata a varjú-sereg;  
Igazság és hazugság egyre-megy,  
És elhiszem, hogy segít, aki árt;  
Mindent megörzök s mindent feledek:  
Befogad és kitzaszt a világ.

### AJÁNLÁS

Herceg, kegyes jóságod lássa meg:  
Nincs eszem, s a tudásom rengeteg.  
Lázongva vallok törvényt és szabályt.  
S most mi jön ? Várom pályabéremet  
Mert befogad és kitzaszt a világ.  
( Szabó Lőrinc fordítása )

## Coquillard-ok (Kagylósok) bandája

### Ballada

Párizsban, a nagy irha-száritón,  
Hol nyakravalót kaphat a balek,  
Öt-hat jó firma barnul a napon,  
Ha dolgoznak a fogdmegek.  
Zsiványoké a felső emelet,  
Hol legjobban hintáz a szél. ..  
Csak kapdovába ne kerüljétek:  
**Körülmetélt fülű\*** vagány gyerek,  
Ha lebukott, soká nem él.  
Kerüld, kerüld a kötelet!

Pénzes palin rajt üssetek,  
S a nagy dohányt szedjétek el.  
De aztán, komám, oldj is kereket,  
Vagy majszter rak a szellőzőre fel,  
S a falnál fehérebb leszél.  
Ha föl-föltúnnek a kopók,  
Javaslom, köszönés helyett  
Mutassátok a seggetek,  
Hogy hűvösre ne jussatok.  
Kerüld, kerüld a kötelet!

## Jargon et Jobelin – Hadova és hamuka

Legjobb, ha sebtén eleredsz,  
Mert hús a szél ott fönn a fán,  
S nem kellemes a karperec,  
Vastagfalú kóter zugán.  
Hordd el az irhádat, komám,  
Vagy a fejes készíti ki!  
S tanulj meg ködösíteni:  
Kinek a nyelve jól pereg,  
Az nálunk sokra viheti.  
Kerüld, kerüld a kötelet!

Herceg, nagyúr minden mackó felett!  
Falazzon egy belevelő gyerek,  
S adjon le cinket, ne legyen balek,  
Másképp bekapjuk a legyet.  
Kerüld, kerüld a kötelet!

Mészöly Dezső fordítása

Az elfogott tolvajok fülét körülmetélték Villon idejében.



**Ballada:** Er. provanszál táncdal. Elsősorban versforma. 2 fajtája (terjedelme alapján):

- egyszerű ballada: 3 db 8- soros jambikus strófából (Rímképlete ababbcbc) és egy 4 soros ajánlásból áll, a szakaszok végén refrén. Az ajánlás gyakran megszólítással kezdődik, szerepe az összegzés.

Másik típus: három tíz soros szakasz és egy 5-6 soros ajánlás, 10-11 szótagú jambikus sorokból építkeznek, négy rímet használ.

Kettős ballada: 6 strófából áll, hiányzik az ajánlás.

**Akrosztikon:**

Rejtvénytípusú formai játék, a versfők összeolvasva valamilyen nevet, szót mondatot adnak. Villon sok költeményben elrejtje magát, vagy szeretői és pártfogói nevét.

# A NAGY TESTAMENTUM

Oktávák (173) füzére, közbeékelve 15 ballada, 1 panasz, 1 rondó, 1 dal, 1 sírfelirat

1-70. szakasz: vallomásos jellegű lírai önéletrajz

71-173. oktáva: a lajstrom a hagyatékról

1.  
*Harmincéves koromra a  
Szégyent bizony fenéig ittam (...)*

11.  
*Hatvanban s egyben írtam ezt én,  
Mikor a jó királyi kegy  
Meung börtönéből kieresztvén  
Visszaadta életemet,  
Amiért síríg hű leszek  
S alázatos egész szívemmel;  
Míg él, üdv neki s tisztelet:  
Ne felejtse jótévedtet, ember!*

13.  
*Mikor nyomorom fenekén  
Egy garas nélkül csavarogtam,  
Kigyúlt bennem Ő, a Remény,  
Mint az emmausi vándorokban,  
És szólt Isten: Nézz oda, ott van! –  
S a Jó Város szemembe tűnt.  
Az Úr csak az átalkodottban  
Gyűlöli igazán a bűnt.*

A beszélő egy fiktív alaknak mondja tollba végrendeletét, a nézőpont az élet vége. Az őszinte, keresetlen hang biztosítéka még a társadalomból való kítaszítottság.

## [Ballada, melyet Villon szerzett édesanyja kérésére, Szüzanyánkhoz való könyörgéseképpen]

1. Királyné, akit fél a poklok szennye,  
Ég hölgye s földünk Urasszonya ott,  
Tekints rám, ájtatos keresztényedre,  
Fogadj, mint választottid fogadod,  
Bár érdemes kegyedre nem vagyok.  
Oly nagy a száma, Urnőm, jószágodnak,  
Hogy vétkeim kicsinnyé zsugorodnak  
S a lélek nélkülük értelmetlen  
A mennybe jutni, ne vedd tréfaszónak, –  
Élten és holtan ez az én hitem.

2. Asszony vagyok én, szegény és vénecske,  
Mit sem tudok, betűt nem olvasok,  
Látom az édent templomunkban, festve,  
Ott hárfák vannak, lantok, kobozok.  
S a poklot, hol sok elítélt rotyog:  
Ez elkomorít, az mosolyra oktat.  
Az örömet add, Szüzanyám, azoknak,  
Kik hozzád futnak vélem vétkesen  
S csordultig hittel, buzgón iparkodnak.  
Élten és holtan ez az én hitem.

3. A romlást küldje mindenki vétkemre,  
Mondd meg Fiadnak, én övé vagyok,  
Szálljon meg, mint a Szent Annát kegyelme,  
Vagy mint Th eophilust, a kispapot,  
Aki általad feloldoztatott.  
Mennyit fogadkozott ő a Gonosznak!  
Ójj, hogy ilyenben én ne fáradozzak,  
Töretlen Szűz, aki szeplőtelen  
Misénk szentségét méhedben hordoztad.  
Élten és holtan ez az én hitem.

### Ajánlás

Várunk, Szüzünk, Királyasszony, ki hordtad  
Jézust, az örököt, Mindenhatónkat,  
Lejött, fölvéve gyenge mivalónkat,  
Lejött, segíteni rajtunk idele, en,  
Odadta ifj uságát a bitónak,  
Nem más ő, mint ahogy igéim szólnak,  
Élten és holtan ez az én hitem.

*József Attila fordítása*

## Ballada

- 3 nyolcsoros jambikus strófa és ajánlás a végén
- Rímképlete ababbcbc
- a szakaszok végén refrén

(Kettős ballada: 6 strófából áll,  
hiányzik az ajánlás)

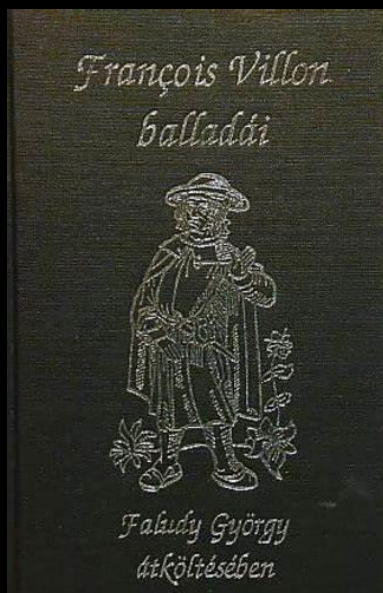
## Akrosztikon (akrosztichon)

Rejtvénytípusú formai játék, a versfők összeolvasva valamilyen nevet, szót mondatot adnak. Villon sok költeményben elrejtje a maga, vagy szeretői és pártfogói nevét. Van, hogy úgy ír verset, hogy minden sor vége R legyen.

Faludy – Villon: Apró képk balladája



Faludy György  
(1910-2006)



[François Villon balladái - Faludy György átköltésében \(niif.hu\)](http://niif.hu)

## Jó tanítás balladája a rossz életűeknek

Cím ironikus: a vers éppen a tanítás ellentétes tanulságát fogalmazza meg

refrén az élet legfőbb értékeként, céljaként az érzéki élvezetet emeli ki (bor és szerelem)

Milyen hagyomány lehet a tanulság forrása?

- Catullus
- carpe diem
- vanitatum vanitas
- dance macabre (középkori haláltánc műfaja)

Milyen életformákra, foglalkozásokra találunk utalást a versben?

- Szinte az egész középkori társadalom megjelenik.
- papok, hamiskártyások, pénzhamisítók, rablók, tolvajok, / költők, énekesek, parasztok, iparosok.

Mi közös minden ember életében?

- a gyönyörök hajszolása, ua. figyelmeztet ennek következményére is (1. vsz. zárójeles megjegyzése, ill. az ajánlás „míg póruul nem jársz” sora).

Mi a végső tanulság?

- a halál (csak ez józanítja ki az embert). Az ember szükségszerűen, mindig visszaesik a bűnbe.

*Gyász-irat, melyet maga s társai számára szerzett a költő, mialatt fölakasztásukat várták*

Nézz utána a vers keletkezési körülményeinek!

➤ személyes élettapasztalat, életrajzi háttér

Milyen sajátos nézőpont jellemzi a verset?  
Hogyan jellemezhető a beszédhelyzet?

➤ a vers beszélője a jövőbe vetíti az elítéltek sorsát, a halálon túlról, társai nevében (T./1.) szólítja meg az élőket

Mi a vershelyzet? Melyik versszak(ok)ban jelenkik meg?

*Itt függünk kötéllel nyakunk körül*

*Öten-hatan... (1. vsz.)*

*Meghaltunk, senki ne bántsa a lelkünk*

*(2. vsz.)*

*Ázunk, mosódunk, ha eső csurog,*

*S ha nap süt, bőrünk szikkad, feketül.*

*Szemünkkel szarka, varju tesz csufot... (3. vsz.)*

Mire szólítja fel a vers az embertestvéreket?  
Hogyan érvel?

Könyörületességre (részvételre), a refrénben könyörgő imára kéri őket.

Érvek: Isten irgalma, az emberi esendőség

Hol találhatóak a versben naturalisztikus leírások?

Mire szolgálnak?

Érzékletessé tétel, a test és a lélek szembeállítás stb.

# François Villon

Én, François Villon boci  
Elhagyom, ím, e zöld gyepet,  
Halál, a kontómat hoci,  
Lelkem más rétre őgyeleg;  
Csókoltatom a hölgyeket,  
S mert vár a pokol – atyaég! –  
Vagy a mennybéli tőgyemeleg,

Álljon hát itt e Hagyaték.  
Pro primo: kajla balfülem  
A hűtlen üsző jussa lesz,  
Ki hogy nem élhet nélkülem,  
A mondott fülbe súgta ezt;  
Igének hittem ezt a neszt,  
Oltárnak tőgyes alhasát,  
De errare bocinum est,  
Vagyis: tévedni marhaság.

Item, a jobb fülem pedég  
Vegyék a jó zsvány urak,  
Panírozzák be, és egyék,  
Belőle mind jóllakjanak.  
S a hentes úr, ki napra nap  
Hiába várta, hogy levág,  
Megkapja bojtos farkamat,  
Hogy arra kösse fel magát.

S mi mást tehetnék fültelen,  
Túladvá billogon s a szíjon,  
Rátok hagyom a hőlt helyem,  
Ott lumpok tejivója nyíljon –  
Mindenét szétoztotta Villon,  
Ki érte mégse pityereg,  
Azt verje süly, és ott pusziljon,  
Hol egykor farkam fityegett.



Varró Dániel: Változatok  
egy gyerekdalra